

MANİSA'DA AVCILIK GELENEĞİ-1

HUNTING TRADITION IN MANISA-1

Sagıp ATLI*

ÖZ: İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren var olan avcılık, geçmişten günümüze kadar farklı amaç ve yöntemlerle yapılagelmiştir. Avcılık, beslenme, hobi, güç gösterisi, savaşa hazırlık ve korunma gibi toplumdan topluma ve zamanın şartlarına göre değişiklik gösteren farklı amaçlarla ve kendine özgü yöntemlerle yapılan bir uğraş alanıdır. Türklerde avcılığın çok önemli bir yerinin olduğu tarihî metinler, minyatürler ve yazıtlar gibi farklı kaynaklardan öğrenilmektedir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde sürdürülen avcılığın aktif olarak icra edildiği yerlerden birisi de Manisa'dır.

Bu yazı, Manisa'da avcılık geleneği (balık ve türevleri hariç) hakkında 10.01.2018-20.04.2019 tarihleri arasında yapılan alan araştırması ve kaynak taraması sonucunda elde edilen bilgilerden hareketle ortaya konulmuştur. Makalenin giriş kısmında yazılı kaynaklardan hareketle avcılıkla ilgili genel bilgi verilmiştir. Ardından Manisa'da avcılık geleneği; tarihi geçmişi ve güncel durumu, avcılıkla ilgili kulüp ve dernekler, avlaklar (av bölgeleri), av hayvanları, avlanma süreleri, avcılarının kullandığı av malzemeleri, av çeşitleri, avlanma yöntemleri, avcılıkla ilgili inanç ve uygulamalar, av esnasında yaşanan kazalar, avcılıkla ilgili terimler alt başlıklarıyla açıklanmıştır. Manisa'da avcılık geleneği hakkında elde edilen diğer veriler ise ikinci makede ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Manisa, avcılık geleneği, av, avcı.

ABSTRACT: *Hunting, which has existed since the first periods of human history, has been carried out with different purposes and methods from the past to the present. Like nutrition, hobby, show of strength, preparation for war and protection, hunting is a field of interest which varies from society to society and according to time conditions with different purposes and their specific methods. It is learned from different sources such as historical texts, miniatures and inscriptions in which hunting has a very important place for Turks. One of the places where hunting is actively done in different regions of Turkey is Manisa.*

This article is based on the information obtained as a result of field study and literature review conducted between 10.01.2018-20.04.2019 on the hunting tradition in Manisa (excluding fish and its derivatives). In the introduction of the article, general information about hunting is given from the written sources. Then hunting tradition in Manisa, its historical background and current status, hunting related clubs and associations, hunting grounds (hunting zones), prey animals, hunting times, hunting materials used by hunters, hunting types, hunting methods, hunting related beliefs and practices, the accidents experienced during hunting, hunting related terms are explained with subtitles. The other data obtained on the hunting tradition in Manisa will be discussed in the second article.

Keywords: Manisa, hunting tradition, hunt, hunter.

* Arş. Gör. Dr. - Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Manisa - sagipatli@hotmail.com

This article was checked by Turnitin.

Giriş

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren var olan avcılık, geçmişten günümüze kadar farklı amaç ve yöntemlerle yapılagelmiştir. İlk insanların yiyecek et ve giyecek post ihtiyaçlarını sağlamak için başlattıkları av, medeniyetin gelişmesine paralel olarak bir geçim vasıtası olmaktan çıkmış, bir spor ve eğlence hâlini alıp özellikle süreklilikli avı şeklinde Eskiçağ ve Ortaçağ hükümdarlarının askerî talim yerine uyguladıkları bir sportif oyun durumuna gelmiştir. Kişilerin tek başlarına veya gruplar hâlinde yaptıkları av bugün bütün medeni dünyada bir spor olarak kabul edilmekte, ancak hayvanların neslini tüketmek ve millî servetleri heba etmek gibi sebeplerle bazı kısıtlamalara tâbi tutulup özellikle hayvanların üreme mevsimlerinde yasaklanmaktadır (Erdem, 1991: 100).

Avcılığın çok eski bir geçmişe dayandığı ve farklı kavim, topluluk ve milletlerde ayrı bir öneme sahip olduğu değişik kaynaklar vasıtasıyla öğrenilmektedir. Moğollarda Cengiz Han döneminde, barış zamanlarında savaş oyunları yerine av partileri tertip edilirdi (Özaydın, 1991: 102-103). Karahanlılar ve Selçuklular gibi Türk devletlerinde avcılığın bir merasim, bir askeri spor veya manevra mahiyetinde devam etmesi ve av partisinden sonra hükümdarların umumî ziyafetlerle (toy, şölen) eğlenceler tertip etmeleri, bu çok eski Türk geleneğinin İslami devirde de aynen sürdürüldüğünü göstermektedir (Hacıgökmen, 2012: 27-29). Avcılık zaman içerisinde Türklerde millî bir gelenek hâline gelerek özellikle sürgün avı XI. yüzyıldan itibaren şahıslara mahsus bir hüner olmaktan çıkıp hükümdarların halk ve askerle birlikte yaptıkları manevra mahiyetinde millî bir spor hâline dönüşmüştür (Özaydın, 1991: 102-103).

Avcılığın düzenli bir örgüt hâline gelmesi ise Selçuklular dönemine rastlamaktadır. Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Melikşah, avcılık konusunda ayrı bir araştırma ve çalışma yaptırmıştır. Ülkenin önde gelen avcılarında oluşan bir kurula danışılarak içerisinde minyatürlerin de bulunduğu "Saydnâme-i Melikşâh" isimli kitabı Farsça olarak Felhak b. Mehmed'e hazırlatmıştır. Bu kitap avcılık konusunda hazırlatılan ilk bilimsel çalışma niteliği taşıması bakımından ayrı bir öneme sahiptir (Üçbaşı, 1999: 22).

Osmanlı döneminde de avcılık aynı geleneksel özellikleriyle sürdürülmüş ve av yalnız bir oyalanma, bir spor olmayıp bir çeşit savaşa hazırlık, bir cenk oyunu olarak kabul edilmiştir. Osmanlı padişahlarının çoğu ava çok düşkün olup çok ehemmiyet vermişlerdir. Örneğin Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa av esnasında vefat etmiştir. Fatih Sultan Mehmed çağında samsonculuk ve seksonculuk kurulmuştur. Ava düşkünlüğüyle bilinen IV. Mehmed'e "Avcı" lakabı verilmiştir. Padişahla birlikte ava çıkan görevlilere "Şikâr Ağaları" adı verilmiştir. Bunların arasında çakırcıbaşı, şahincibaşı, atmacacıbaşı gibi kişiler de bulunmaktaydı. Ayrıca padişahların ve saray zümresinin avlanması için özel alanlar da bulunmaktaydı. Padişahlar savaş zamanları dışında büyük

av partileri düzenleyerek, gençlerin binicilik ve atıcılık gibi önemli spor dallarında yetişmelerini de sağlamışlardır (And, 1970: 17-19). Ayrıca Osmanlı Devleti zamanında ise sadece padişahların ve saray ayanlarının avlandığı “Hassa Avlakları” bulunmaktaydı (Bayat, 2007: 2007: 219). Osmanlı İmparatorluğu döneminde avla ilgili ilk mevzuat ise 1586 yılında III. Murad’ın, ülkedeki tüm avcılarının ellerindeki avcı kuşların saraya gönderilmesini istediği fermanıdır. Hassa avcılığı Tanzimat’ın ilanı ile sona ermiş ancak, avcılığın düzenlenmesi kurallara bağlanamamıştır. Büyük sürekle avları, savaş stratejisini geliştirme ve askeri eğitim aracı olarak kullanılmıştır (Yalınkılıç vd., 2009: 368).

Türk hükümdarlarının ava gösterdikleri merak ve ilgi edebiyatta bu mevzuya dair pek çok eserlerin yazılmasına sebep olmuştur. Selçuklu sultanları, Anadolu beyleri, Memluk ve Osmanlı hükümdarları hakkında yazılan eserlerin genel adına “baznâme” denmiştir (Sümer, 1953: 2406). Ayrıca av ve avcılıkla ilgili inançlar, ritüeller, terimler ve uygulamalar gibi birçok husus destan, masal, efsane (Bayat, 2009: 4), mâni ve türkü (Uslu, 2009: 492-505; Köksel, 2009: 464-478; Eke, 2009: 479-491) gibi edebî türlerde, güzel sanatlarda (Çoruhlu, 1997: 13-25) da farklı şekil ve işlevlerde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle destan metinlerinde ve ayrıca Türk kültürü içinde önemli bir yeri olan Dede Korkut Kitabı’nda ava ve avcılığa ayrı bir önem verildiği görülmektedir (Kaya, 2009: 96-106; Yazıcı, 2009: 107-122).

1869-1877 yılları arasında yayınlanan “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye” ile avlanma işleri istenilen düzene sokulamamıştır. Ardından 1882 tarihli “Zabıta-i Saydî-i Berrî vü Bahrî Nizamnâmesi” (Kara ve Deniz Avcılığı Zabıtası) ile bazı önlemler getirilmiş fakat bu düzenleme de yeterli olmamıştır. Etkisiz düzenlemelerle yürütülen avcılık, Cumhuriyet döneminde 13.05.1937 tarihli 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile belirli disipline sokulmuştur. Av mevsimleri, yasak ve kısıtlamalarıyla genel kurallar konusunda Merkez Av Komisyonu oluşturulmuştur. Günümüz koşullarına uygun olan temelde av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi için 2003’te 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ve bu kanun doğrultusunda zamanla çeşitli yönetmelikler de yürürlüğe girmiştir (Yalınkılıç vd., 2009: 368).

Günümüzde kaçak ve bilinçsiz avlanmayı önlemek, av hayvanlarını ve doğayı korumak amacıyla Merkez Av Komisyonu tarafından birtakım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle yörelere göre avlaklar, hayvan türlerine göre av sezonlarının açılış kapanış tarihleri, yasal ve yasadışı avlanma yöntemleri, hangi yasadışı durum karşısında ne gibi yaptırımın uygulanacağı ve hayvan türlerine göre avlanma limitleri belirlenmiştir. Her bölgedeki av alanları, avcıları ve av hayvanları Doğa Koruma ve Millî Parklar Müdürlüğü’ne bağlı görevliler tarafından sürekli denetlenmektedir.

Bu çalışma, 10.01.2018-20.04.2019 tarihleri arasında yapılan alan araştırması ve kaynak taraması sonucu ortaya çıkarılmıştır. Bu tarihler arasında çeşitli zamanlarda usta avcılarla avlara gidilerek gözlem tekniğiyle derleme yapılmıştır. Diğer zamanlarda ise mülakat tekniğiyle usta avcılardan derleme yapılmıştır. Ayrıca Manisa'daki avcılık geleneğiyle ilgili elde edilen diğer veriler ise ikinci makalede ele alınacaktır.

1. Manisa'da Avcılık Geleneği

1.1. Tarihi Geçmişi ve Güncel Durumu

Ege Bölgesi'nde yer alan Manisa, çok eski bir geçmişe sahip olmasının yanında Osmanlı Devleti zamanında uzun yıllar şehzade sancağı olması, verimli arazisinin bulunması ve ticaret merkezlerine yakınlığı gibi stratejik özellikleriyle her dönem önemli yerleşim yerlerinden birisi olmuştur.

Manisa'daki avcılığın geçmişi ile ilgili kısıtlı bilgilere Osmanlı dönemine ait kaynaklardan ulaşılabilmektedir. Osmanlı kanunnâmeleri ile arşiv vesikalarından anlaşıldığı üzere Osmanlı hükümdarlarının av teşkilatında maaşlı, tımarlı ve her türlü vergiden muaf olmak üzere üç çeşit avcı vardı. Maaşlı olanlar sarayda hizmet görenler, diğerleri Anadolu ve Rumeli'nin muhtelif yerlerinde av kuşları yetiştirmek üzere vazifeli olanlardır. Taşradaki bu avcılar yuvacı, yavrucu, götürücü, gürenççi ve sayyadlardan oluşmaktaydı (Sümer, 1953: 2406). Osmanlı devletinin önemli sancaklarından birisi olan Manisa'da padişah ve şehzadelerin yaşadıkları dönemlerde avcılıkla ilgili mesleklerin var olduğu ilgili belgelerden anlaşılmaktadır. Manisa'nın 1630-1631 yıllarına ait şer'iyye sicili defterinden hareketle burada "yuvacı, doğancı" gibi avcılıkla ilgili mesleklerin var olduğu öğrenilmektedir. Yuvacı; Osmanlı sarayı için gerekli avcı kuş yavrularını yuvalarından yakalayıp getiren kimse. Doğancı; padişahın av kuşlarından olan doğanları yetiştiren, bunlara bakan ve av törenlerinde hizmet edenlere verilen ad (Çetin, 2013: 352). Osmanlı sarayında bulunan Doğancı Koğuşu'nun personelinin seçildiği yerlerden birinin de Manisa olduğu bilinmektedir (Türkmen, 2013: 40). Ayrıca avcı kuşu yetiştiricilerinin bulunduğu yerler arasında Manisa'da vardır. Örneğin; Manisa sancağında 1531 yılında otuz beş doğancı köyü varken bu sayı 1575'te altmış yediye yükselmiştir (Özcan, 1994: 488). Bu bilgilerden hareketle av ve avcılığın 17. yüzyılın ilk yarısında Manisa'da yaşamış Osmanlı padişahları arasında önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Padişahların saraylarında av için avcı kuşlar yetiştirttikleri, bunun için görevlendirilmiş yuvacı ve doğancı gibi isimler verilen kişilerin bulunduğu, belli dönemlerde av törenleri düzenledikleri öğrenilmektedir.

Padişahların özel av alanlarının dışında şehzade sancağı olan yerler de şehzadelerin av alanlarıydı. 1 Cemaziyelahir 1040 (5 Ocak 1631) tarihli bir belgede "Saruhan, Foça, Kale-i Atik ve Manisa şehzadelerin av alanı olduğundan odun kesilmemesi" istenmektedir (Türkmen, 2013: 70).

Manisa'yla ilgili bir diğerkaynak olan 1650-1651 yıllarına ait şer'iyye sicili defterinde saraya ve dini kurumlara belli hizmetlerde bulunmakla mükellef olan kişilere "hademe tımar" adı verildiği ifade edilmektedir. Bu konuyla ilgili başka bir kayıтта, Manisavî Sarı Çavuş-zâde Mahmud Ağa ibn Mustafa Çavuş'un "Saruhan Doğancıbaşılığı¹" unvanıyla tımar tasarruf ettiği anlaşılmaktadır (Yılmaz, 2005: 315).

Osmanlı padişahları ekseriyetle Istranca, Kâğıthane, Üsküdar mıntıkası, Sarıyer, Bahçeköy, Belgrad Köyü, Terkos Gölü civarı, Alemdağ ormanları, Silivri ve Çatalca kesimlerinde avlanmışlardır. Padişahların uzun süren avlanmalarında tercih ettikleri yerler arasında Manisa yöresi de bulunmaktadır (Türkmen, 2013: 73).

Cumhuriyet döneminde Manisa'da avcılık faaliyetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasında etkili olan kurumlardan biri Manisa Halkevi'dir. Manisa Halkevi'nin Spor Şubesi, Manisa'da sporun kökleşmesine ve gençliğin eğitiminde beden eğitiminin önemini ortaya koymaya çalışmıştır. İlk yıllarda birkaç sürekk avı ve spor gezisinden başka bir etkinlik gösteremeyen şube, zamanla bulunduğu bölgede çeşitli spor kuruluşlarının gelişmesine olanak sağlamıştır. Çevre köy ve merkezlerle düzenlenen spor karşılaşmaları, toplumsal kaynaşmayı arttırmıştır. İlk planda mahalli sporları teşvik ederek; dağcılık, avcılık, güreş, atlı spor, kayak sporları, futbol, basketbol, atletizm, voleybol ve bisiklet gibi alanlarda etkinlikte bulunmuştur (Halkevlerinin..., 1935: 79'dan Güneş ve Güneş, 2007: 64).

1934 yılında spor işlerini düzenlemek amacıyla Türk Atletizm Federasyonu antrenörü Mösyö Abraham'ın Manisa'ya gelmesiyle birlikte, Atlı Spor Kulübü başta olmak üzere Bozkurt ve Okspor gibi Manisa'da pek çok kulüp halkevinin katkılarıyla oluşturulmaya başlanmıştır (Güneş ve Güneş, 2007: 64). Bu kapsamda avcılık sporunu yaygınlaştırmak için Manisa Halkevi Spor Şubesi tarafından 1937 yılında 1 Ağustos günü Av Bayramı olarak ilan edilmiştir. Spor şubesi düzenlediği çok geniş bir program içinde ve yedi sekiz köyü faaliyet alanı kapsamına dâhil eden ilk av bayramı büyük sürekk avıyla, av şenlikleri yaparak, av müsabakaları tertip ederek, hediyeler dağıtılarak kutlanmıştır. Böylece her yıl bu tarihte av bayramı tertip edilerek millî bir geleneğimiz olan av sporunun disiplinli bir çalışma ile ileriye götürülmesi amaçlanmıştır. Ayrıca 1937 yılında av mevsimlerine tesadüf eden zamanlarda Emlâk Dere, At Alanı, Manastır Yaylası, Akpınar ve Merdivencik mevkilerine beş büyük sürekk avı yapılmıştır. Bunun dışında aynı yıl içinde her hafta Pazar günleri programlaştırılmış bir şekilde muhtelif gruplar hâlinde av gezileri de yapılmıştır (Özakın, 1938: 11). Spor şubesi içinde oluşturulan kollardan biri olan Dağcılık Kolu, Ödemiş-Bozdağ'a çeşitli zamanlarda kayak gezileri düzenlemiş, haftada ya da iki haftada bir Spil'e çıkılmış ve Yunt Dağı

¹ Doğancıbaşı: Padişahların şikâr halkı denilen avcılardan bir sınıfın başına verilen addır. bk. (Pakalın, 1993: 470).

çevresinde sürek avları tertip etmiştir (Güneş ve Güneş, 2007: 64). Bu şekilde Manisa Halkevi Spor Şubesi'nin cumhuriyetin ilk yıllarında av ve avcılığın Manisa'da yaygınlaşmasına katkı sağladığı görülmektedir.

1980 ihtilaliyle sivil toplum alanına getirilen kısıtlamalar sonucunda Türkiye'deki dernek ve vakıflar da kapatılmıştır. 1980 darbesiyle ortaya çıkan bu kısıtlamalar dernekleşme ve üye sayıları konusunda da azalmalara sebep olmuştur. Kapatılan dernek ve vakıfların birçoğu daha sonra yeniden açıl(a)mamıştır (Bayburt ve Duman, 2017: 422). Kapatılan ve yeniden açıl(a)mayan dernekler arasında av ve avcılık üzerine kurulanlar da vardır. Bu durumun da avcılığın gelişmesine, bilinçli ve örgütsel bir biçimde sürdürülebilir olmasını sekteye uğrattığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde avcılığın sürdürülmesi ve av hayvanlarının korunması amacıyla Manisa'da resmî kurumlar tarafından birtakım önlemler de alınmaktadır. Av hayvanlarının sayısının artırılması, yaban hayatın ve doğal dengenin korunması amacıyla T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Manisa Şube Müdürlüğü Doğa Koruma ve Millî Parklar Müdürlüğü tarafından 2017 yılında 5500 adet kınalı keklik Alaşehir, Gölarmara, Köprübaşı, Salihli ve Soma'da doğaya salınmıştır. Ayrıca 2017 kış döneminde zor iklim şartlarında yaban hayatının desteklenmesi amacıyla doğaya 500 kg yem bırakılmıştır (Belge-1).

Günümüzde Manisa'da avcılığı daha yaygın ve bilinçli bir şekilde yapılıır hâle getirebilmek için Orman ve Su İşleri Bakanlığı Manisa Şube Müdürlüğü, il ve ilçelerdeki halk eğitim merkezleri ile özel kurumlar tarafından yılın belirli dönemlerinde avcılık kursları açılmaktadır. Bu şekilde avcı belgesi alan kişiler av dönemlerinde kanunların ön gördüğü çerçevede yasal olarak avlanabilmektedir.

1.2. Avcılıkla İlgili Kulüp ve Dernekler

Manisa'da avcılıkla ilgili dernek ve kulüp gibi oluşumların ilk örnekleri yirminci yüzyılın ortalarına kadar gitmektedir. Manisa'da avcılık ve atıcılıkla ilgili olarak 2017-2018 av dönemi itibariyle 68 tane kulüp ve dernek kurulmuştur. Bu dernek ve kulüplerden bir kısmı 1980 askeri darbesiyle kapatılarak belirli bir süre faaliyet gösterememişlerdir. Askeri vesayetin sona ermesiyle birlikte bu kuruluşların bir kısmı tekrar aktif hâle gelmiştir (Bayburt ve Duman, 2017: 422). 2018 itibariyle Manisa'nın ilçelerindeki avcılıkla ilgili dernek ve kulüplerin sayısı şu şekildedir: Saruhanlı: 13, Kırkağaç: 11, Soma: 7, Akhisar: 6, Şehzadeler: 5, Salihli: 4, Yunussemre: 3, Köprübaşı: 3, Alaşehir: 3, Demirci: 2, Selendi: 2, Kula: 2, Ahmetli: 2, Gölarmara: 2, Sarıgöl: 1, Gördes: 1, Turgutlu: 1. Bu dernekler en eskisi 1954'te kurulan Gördes Avcılar Kulübü Derneği'dir. Avcılıkla ilgili dernek ve kulüplerin Manisa'nın Saruhanlı ve Kırkağaç ilçelerinde daha fazla bulunduğu ve buradan hareketle de avcılıkla ilgili dernekleşme faaliyetlerinin bu bölgelerde daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır (Belge-1).

2017-2018 av döneminde Doğa Koruma ve Manisa Millî Parklar Müdürlüğü'nden dernek çatısı altında av pulu satın alan avcılıkla ilgili 31 dernek/kulüp vardır. Bu derneklere toplam 4144 pul satışı yapılmıştır. Ayrıca Manisa'da avcılıkla ilgili olup 2017-2018 av döneminde üyelerinin av pulu satın almadığı 37 dernek ve kulüp bulunmaktadır. Üye olduğu derneğin bünyesinde av pulu satın almayı şahsî olarak av pulu alan avcılar da vardır. Manisa'da herhangi bir dernek ya da kulübe üye olmayan ve avcı belgesi bulunan kişilere de pul satışı yapılmakta olup bu şekilde 2017-2018 av döneminde 614 pul satışı yapılmıştır. Toplamda Manisa'da 2017-2018 av sezonunda Doğa Koruma ve Manisa Millî Parklar Müdürlüğü tarafından 4758 pul satılmıştır (Belge-1).

Manisa'daki avcılık ve atıcılıkla ilgili derneklerden bazıları il genelinde düzenlenen bazı festival ve kutlamalarda çeşitli gösteriler ve yarışmalar da yapmaktadır. 2017'de 477'ncisi düzenlenen Uluslararası Manisa Mesir Macunu Festivali etkinlikleri kapsamında 8'inci skeet yarışması ve tek kurşun atış müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Manisa Avcılık ve Atıcılık İhtisas Spor Kulübü işbirliğiyle Mesir Kupası 8'inci skeet yarışması Vali Parkı atış poligonunda, Karaköy Avcılık Atıcılık ve Spor Kulübü Derneği işbirliği ile de tek kurşun atış müsabakaları Emniyet Müdürlüğü atış poligonunda yapılmıştır. Müsabakaların ardından dereceye giren atıcılara kategorileri ve derecelerine göre çeşitli ödüller takdim edilmiştir (URL-2).

2017'de 558'incisi düzenlenen Akhisar Çağlak Festivali kapsamında yarım asırdır süre gelen Akhisar Trap Atışları farklı bölgeden katılan yaklaşık 420 sporcunun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Akhisar Belediyesi ile Akhisar Avcılık ve Atıcılık Spor Kulübü'nün ortaklaşa düzenlediği trap atışları Çağlak Kent Ormanı, Akhisar Belediyesi Trap Atış Poligonu'nda dört kategoride yapılırken yarışmalar iki gün sürmüştür. Yarışmalarda dereceye girenlere, kupa, madalya, fişek, tabanca ve tablet hediye edilmiştir (URL-3).

Manisa'nın Demirci ilçesinde Demirci Avcılık ve Av Hayvanlarını Koruma İhtisas Kulübü Derneği tarafından 2016 yılında ödüllü Tek Kurşun Atış Yarışması düzenlenmiştir. Yarışma, dernek tarafından organize edilip Demirci'nin Akıncılar Mahallesi'nde bulunan Demirci Avcılık ve Av Hayvanlarını Koruma İhtisas Kulübü Cevdet Demirel Atış Poligonu'nda yapılmıştır. Dereceye girenlerden birinciye tam altın ve kupa, ikinciye yarım altın ve kupa, üçüncüye ise otomatik av tüfeği verilmiştir (URL-5).

Manisa'daki avcılıkla ilgili dernek ve kulüplerin fazla olması avcılar tarafından memnuniyetle karşılanmakta ve desteklenmektedir. Bu derneklerin belirli aralıklarla tertip ettikleri organizasyonlar avcıların birbirleriyle tanışmalarına, bilinçli ve yasal avcılığın yaygınlaşmasına zemin hazırlaması bakımından önemlidir (KK-2, 5).

1.3. Avlaklar (Av Bölgeleri)

Avlak, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda; "av ve yaban hayvanlarının doğal olarak yaşadıkları veya sonradan salındıkları sahalara" şeklinde tanımlanmaktadır. Kanunda avlak, mülkiyet esas alınarak "devlet, genel, örnek ve özel" olmak üzere dört başlıkta sınıflandırılmıştır.

a. Devlet Avlağı: Devlet ormanları, toprak muhafaza ve ağaçlandırma sahaları ve benzeri yerlerle devlet tarım işletmeleri, baraj gölleri ve emniyet sahalarda ilgili kuruluşun muvafakatı alınarak bakanlıkça avlak olarak ayrılan yerler.

b. Genel Avlak: Özel ve devlet avlakları dışında kalan bütün av sahaları ile göl, lagün, bataklık ve sazlık gibi sahalara.

c. Örnek Avlak: Devlet avlakları ve genel avlaklar içinde bakanlıkça belirlenecek esaslara göre ayrılan ve işletilen veya işletirilen avlaklar.

d. Özel Avlak: Bir bütün teşkil eden özel mülkiyetteki tapulu arazilerden, bakanlığın avlaklar için tespit ettiği ve tanımladığı şartlara uygun olan avlaklar olarak tanımlanmıştır (Akbaş, 2014: 40).

Avlakların günümüzdeki gibi Oğuzlar ve Osmanlı Devleti döneminde de sınıflandırıldığı görülmektedir. Oğuz beylerinin kendi arazileri dâhilinde "koru" denilen özel avlanma yerleri vardı (Sümer, 1953: 2404). Osmanlı Devleti zamanında ise sadece padişahların ve saray ayanlarının avlandığı "hassa avlakları (Bayat, 2007: 219), şikârgâh-ı selâtin, hâssa şikârgâh, saydgâh-ı hâssa" (Türkmen, 2013: 69) gibi isimler verilen yerler bulunmaktaydı. Padişahların avlakları korucular tarafından korunur ve sıradan avcılar bu toprakların dışında avlanmak zorundaydılar. Daha sonraları belge verilen Hassa Avcıları da bu bölgelerde avlanmışlardır. Halk, padişah ve saray görevlilerine ait olan "hassa avlakları" dışındaki arazilerde avlanmışlardır (Bayat, 2007: 219). Padişahların av alanlarının dışında şehzade sancağı olan yerler de şehzadelerin av alanlarıydı. 1 Cemaziyelahir 1040 (5 Ocak 1631) tarihli bir belgede "Saruhan, Foça, Kale-i Atik ve Manisa şehzadelerin av alanı olduğundan odun kesilmemesi" istenmektedir (Türkmen, 2013: 70).

Günümüzde Manisa'nın il genelinde toplam 31 adet avlak vardır. Bunlardan üçü il merkezinde olmak üzere diğerleri ilçelerdedir. Ayrıca bu avlakların birisi genel avlak olup diğerleri devlet avlağı kapsamına girmektedir. En fazla avlak Akhisar ve Gördes'te bulunmaktadır. Manisa'da özel ve örnek avlak sahası ise bulunmamaktadır (Belge-1).

Manisa'daki Avlaklar			
Avlak Alanı	İlçe	Avlak Alanı	İlçe
Osmanlı Devlet Avlağı	Merkez	Ahmetli Devlet Avlağı	Ahmetli
Yuntdağı Devlet Avlağı	Merkez	Uluderbent Devlet Avlağı	Alaşehir
Manisa Devlet Avlağı	Merkez	Alaşehir Devlet Avlağı	Alaşehir
Akhisar Devlet Avlağı	Akhisar	Akpınar Devlet Avlağı	Demirci

Başlamış Devlet Avlağı	Akhisar	Başalan Devlet Avlağı	Demirci
Kavakalan Devlet Avlağı	Akhisar	Demirci Devlet Avlağı	Demirci
Zeytinliova Devlet Avlağı	Akhisar	Gölmarmara Devlet Avlağı	Gölmarmara
Gökseki Devlet Avlağı	Gördes	Marmara Gölü Genel Avlak	Gölmarmara
Şahinkaya Devlet Avlağı	Gördes	Kırkağaç Devlet Avlağı	Kırkağaç
Gördes Devlet Avlağı	Gördes	Sarıgöl Devlet Avlağı	Sarıgöl
Güneşli Devlet Avlağı	Gördes	Selendi Devlet Avlağı	Selendi
Salihli Devlet Avlağı	Salihli	Kula Devlet Avlağı	Kula
Adala Devlet Avlağı	Salihli	Turgutlu Devlet Avlağı	Turgutlu
Göktepe Devlet Avlağı	Soma	Saruhanlı Devlet Avlağı	Saruhanlı
Soma Devlet Avlağı	Soma	Sarıçam Devlet Avlağı	Saruhanlı
Köprübaşı Devlet Avlağı	Köprübaşı		

1.4. Av Hayvanları

Her bölgenin özelliği ve hayvan popülasyonuna göre avlanacak hayvan türleri resmi olarak belirlenmekte ve bu çerçevede avcılık faaliyetlerine müsaade edilmektedir. Manisa’da avlanan hayvanlar; “*ada tavşanı, keklik, yaban tavşanı, bozkaz, sakarca kazı, çakal, bıldırcın, sakarmeke, çulluk, kaya güvercini, su çulluğu, öter ardıç, karatavuğu, tahtalı, üveyik, tilki, çakal, kara sansarı, yaban domuzu ve ördek (yeşilbaş, bozördek, fiyu, çamurcun, macar ördeği, tepeli patka, elmabaş patka, çıkırıkçın, kaşıkgaga)*” (Belge-1). Bu av hayvanlarının dışında kalan ve Manisa’da bulunan diğer hayvan türlerinin avlanması yasaktır.

Manisa’da en çok avlanan av hayvanları; tavşan, domuz, ördek ve kekliktir. Özellikle domuz ve tavşanın popülasyonu fazla ve arazi şartları da onların avlanmasına daha elverişlidir. Tavşan avı da tarım arazisine yakın orman olan bölgelerde yapılır. Sadece orman ya da düz arazide tavşan bulunmaz (KK-1). Çünkü tavşan açık arazide yayılımını yaptıktan sonra ormana çekilir. Keklik de fazla bulunan ve avlanan türler arasındadır. Son zamanlarda ise sayısında azalma olduğu gözlenmektedir (KK-2). Ayrıca sulak arazinin fazla olduğu, Gediz Nehri’nin etrafında çeltik yetiştirildiği dönemlerde ördek popülasyonu da fazlaydı. Bu sebeple o dönemlerde ördek avı da günümüzdekine göre çok fazla olurdu. Çulluk, ormanlık arazide bulunan bir av hayvanıdır. Kıracağın, soğuk havanın olduğu zamanlarda geceleri ovaya inip su kenarlarında bulunan kurtçuklarla beslenir ve sabaha karşı ise ormana çekilir (KK-2).

En az avlanan av hayvanları ise karatavuğu, sığırcık, tilki, sakarmeke, öter ardıç, suçulluğudur. Karatavuğu, avcılığa ilk başlayan kişiler tarafından daha çok avlanmaktadır. Manisa’da profesyonel avcılar tarafından çok tercih edilen bir av değildir. Bu sebeple köpeklerinin de karatavuğa alışmaması istenir. Çünkü çullukla karatavuk aynı bölgelerde yaşadığı için köpeklerin karatavuğa alışıp av esnasında ona yönelmesini avcılar istememektedir. Fakat az avlandığı için popülasyonu daha fazladır (KK-2, 5).

Bıldırcın, çulluk, ördek gibi göçmen hayvanların mevsimlere göre sayıları değiştiği için az ya da çok avlandığı konusunda bir çıkarımda bulunulamamaktadır. Fakat bu hayvanlar avcılarının tercih ettikleri avların başında gelmektedir (KK-2).

1.5. Avlanma Süreleri

Avlanma süresi, av hayvanlarının avının av hayvanı gruplarına göre serbest olduğu tarihler arasındaki avlanma günlerini kapsayan zamandır (URL-4). Türkiye’de avlanma süreleri avlanma bölgelerine ve av hayvanı gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Avlanma süreleri genel olarak şu şekilde tasnif edilmektedir:

a. Kuşlar için avlanma süreleri: Kendi içerisinde hayvan türlerine göre dört gruba ayrılmaktadır.

b. Memeliler için avlanma süreleri: Kendi içerisinde hayvan türlerine göre iki gruba ayrılmaktadır.

Avlanma süreleri aşağıdaki tabloda belirtilen tarih aralıklarındaki haftanın her günü için geçerli olmayıp sadece Çarşamba, Cumartesi, Pazar ve resmî tatillerde (idarî tatiller de dâhil) avlanmak serbesttir (Belge-1). 2017-2018 av dönemi Manisa’daki avlanma süreleri hayvan türlerine göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

2017-2018 Av Dönemi Manisa’daki Avlanma Süreleri		
Avın Türü	Av Başlangıç Tarihi	Av Bitiş Tarihi
Yaban Domuzu	19.08.2017	25.02.2018
Tilki-Yaban Tavşanı	14.10.2017	07.01.2018
Kınalı Keklik	14.10.2017	07.01.2018
Bıldırcın-Üveyik	19.08.2017	14.01.2018
Karatavuk, Öter Ardıç, Sakarmeke, Suçulluğu, Çulluk, Tahtalı, Sakarca Kazı, Fiyu-Boz Ördek-Çamurcun-Yeşilbaş-Kilkuyruk-Çıkrıkçı-Macar Ördeği-Elmabaş Patka Ördeği	14.10.2017	25.02.2018

1.6. Avcıların Kullandığı Av Malzemeleri

Av malzemeleri avcılarının av esnasında kullandıkları her türlü araç ve gereci kapsamaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak da zamanla av tekniklerinin değişmesiyle birlikte av malzemelerinde de bir yenilenme/güncellenme meydana gelmiştir. Geleneksel avcılıkta kullanılan ilkel yöntemlerdeki av malzemelerinden günümüzde icra edilen avcılıkta kullanılan modern malzemelere bir geçiş yaşanmıştır. Bu değişim en belirgin olarak kullanılan silahlarda görülmektedir. Eskiden at, ok, yay, kılıç, davul, tokmak, mızrak (Hacıgökmen, 2012: 59-64), sapan gibi aletler kullanılırken günümüzde bunların yerini ateşli silahlar almıştır. Diğer giyim-kuşam eşyaları da daha modern ve korunaklı kıyafetlere dönüşmüştür (KK-1, 2).

Avcılıkta kullanılan malzemeler; tüfek, fişek, av yeleği, kamufraj kıyafeti, düdük, mühre, bipır (hareket sensörü), takarak (çan), çizme ya da bottur. Yapılan avın türüne, hava şartlarına göre kullanılan malzemeler özellikle de fişekler vardır. Örneğin; ördek avı için özel olarak kasık/boy çizmesi, canlı ya da cansız mühre, düdük kullanılır. Keklik avında genellikle turuncu gibi belirgin renkli kıyafetler tercih edilir. Çünkü dağın yamacına av yaparken ekibindeki kişiler önde ya da arkada kalmış olabilir. Avcıların birbirlerini görüp herhangi bir kaza yaşanmaması için turuncu gibi belirgin renkli kıyafetler giyilir. Ayrıca ormanda, sık meşelik yerlerde, çalılık arazide yapılan avlarda da avcıların birbirlerini fark edebilecekleri kıyafetler giymeleri gerekmektedir. Fakat avcının hayvanı beklediği bek avlarında belirgin kıyafet yerine hayvanın avcıyı fark etmemesi için kamufraj giyilmelidir. Tavşan avında kırmızı renkli kıyafet giyilmemelidir. Çünkü kırmızı, tavşanın hemen fark edebildiği bir renktir. Yabani domuz avında kurşun kullanılırken diğer avlarda ise saçma ve çeşitleri tercih edilmektedir (KK-1, 2, 3).

Bu malzemelerin dışında avlanırken hayvan da kullanılmaktadır. Manisa'daki avcıların avlarında kullandıkları av köpekleri meziyetlerine göre ikiye kategoriye ayrılmaktadır.

1. İz Sürücü/Kovucu Köpekler: Bu tür köpekler kokuyla birlikte avı bulduktan sonra onu yakalama ve avcı tarafından vurulana kadar takip etme özelliğine sahiptir. Daha çok tavşan avında kullanılmaktadır. Çünkü tavşanı gördüğü andan itibaren onu sürekli kovalayıp takip ederek avcının avı kaybetmemesine ve vurmasına yardımcı olmaktadır (KK-1, 2). Bu başlığa tazı da girmektedir. Tazı ile yapılan avda silah kullanılmaz ve tazı, avını kovalayarak yakalar (KK-2).

2. Fermacı/Kuşçu Köpekler: Bu tür köpekler özelliklerine bağlı olarak kendi içinde "yerden koku alanlar" ve "havadan koku alanlar" şeklinde ikiye ayrılabilir. Bunlar iz sürmeden kokuya odaklı olarak hareket ederler. Kokuyu bulduğu an ava kilitlenip bekler. Yerden koku alanlar, avın bol olduğu yaklaşık yirmi yıl öncesinde çok iyi iş yapar, burnunu yerde gezdirerek avı bulurdu. Fakat günümüzde av çok azaldığı için hızlı bir şekilde burnu havadayken avını bulan köpekler daha makbuldür (KK-2).

Türkiye genelinde av çeşitlerine bağlı olarak ilk iki kategorideki köpek cinsleri kullanılmaktadır. Av köpeklerinde aranan temel özellikler; kondisyonunun, koku alma duyusunun, sesinin ve eğitiminin iyi olmasıdır (KK-1, 2). Örneğin; köpekler tavşanın yatağına yaklaşıncaya ayrı, tavşan yatağından çıkıp kaçmaya başlayınca farklı, köpek avı kovalarken de değişik şekilde ses çıkartır. Bu da avın hangi pozisyonda olduğunun köpek tarafından avcıya verilen bir işarettir (KK-1).

Avcılıkta tercih edilen köpek cinslerinin başında; pointer, kopay, setter, drahtaar, kurzhaar ve breton gelmektedir. Bu cins köpeklerin tercih

edilmesinin sebebi kokuyu alma özelliklerinin fazla olmasıdır. Ayrıca kurzhaar, drahtaar ve kopay cinsi köpekler kokuyu yerden diğerleri ise havadan daha iyi alma özelliğine sahiptirler. Her avcı, köpeğinin bakım ve barınmasını kendisi yapmaktadır. Köpekler yavruyken alınıp usta bir köpeğin yanında ava çıkartılarak ya da avcının yönlendirmesi ve eğitimiyle yetiştirilmektedir. Köpeğe göre ava çıkma yaşı/ayı değişmekle birlikte ortalama altı aylıkken bir köpek araziye çıkartılmaktadır. Bu süre köpeğin cinsi, avın türü, aldığı eğitim ve gelişimi gibi etkenlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Kaçar avında köpeğin istenilen seviyeye gelmesi daha uzundur. Örneğin tavşan avında kullanılan köpeklerin eğitimi arazide tecrübeli köpeğin yanında yapıldığı için sürekli ava çıkarılarak eğitilmektedir (KK-1, 2).

1.7. Av Çeşitleri

Manisa'daki av çeşitleri "yapılma amaçlarına" ve "hayvan türlerine" göre ikiye şekilde tasnif edilmiştir.

a. Yapılma Amaçlarına Göre Av Çeşitleri: Manisa'da belirli amaçla yapılan av çeşitleri; korunma amaçlı, eti/postu için ve tutku (hobi) için yapılan avlar olarak üç kategoride ele alınmıştır.

1. *Korunma Amaçlı Yapılan Avlar:* Yabani hayvanların mahsulüne ya da meskenine zarar vermesini önlemek için bazen de zarar verdikten sonra bunun tekrar yaşanmasını engellemek amacıyla yapılan av çeşididir. Manisa'da bu amaçla yaban domuzu ve tilki avı yapılırken bunlar arasından yaban domuzu avı daha yaygındır. Bu av türü çoğunlukla köylüler tarafından yapılmaktadır (KK-1, 2, 3).

2. *Eti/Postu İçin Yapılan Avlar:* Yaban sansarı, porsuk ve tilki gibi hayvanlar postu için bunların dışındaki bütün av hayvanları, yabani domuz dışında, eti için avlanmaktadır. Günümüzde postu için yapılan av neredeyse yok denecek kadar azdır. Bundan yaklaşık yirmi-yirmi beş sene önceleri Taşmescid'in orada bulunan tacirler tarafından sansar, porsuk, tilki gibi hayvanların postlarının ticaretinin yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca "tahnit" için av yapıyorsa bütün av hayvanları bu amaç doğrultusunda avlanmaktadır (KK-2).

3. *Tutku (Hobi) İçin Yapılan Avlar:* Yapılan avlardan zorunlu durumlarda korunma amaçlı olanların dışındakilerin hepsi bu amaç doğrultusunda yapılmaktadır (KK-1, 2, 3, 5).

b. Hayvan Türlerine Göre Av Çeşitleri: Manisa'da hayvan türlerine göre yapılan av çeşitleri; uçar avı ve kaçar avı olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

1. *Uçar Avı:* Bütün kanatlı av hayvanları bu kategoride yer almaktadır. Manisa'da bu kategoride bulunan av hayvanları; bildircin, üveyik, karatavuk, öter ardıç, sakarmeke, suçulluğu, çulluk, tahtalı, sakarca kazı,

fiyu-boz ördek-çamurcun-yeşilbaş-kalkuyruk-çıkırcın-macar ördeği-elmabaş patka ördeği (KK-2).

2. *Kaçar Avı*: Sadece karada yaşayan av hayvanlarının avlandığı bir av çeşididir. Manisa'da bu şekilde yaban tavşanı, yaban domuzu ve tilki avlanmaktadır (KK-1). Manisa'nın Selendi, Soma, Demirci, Gördes gibi ilçelerinde Karaca avı da yapılmaktadır (KK-2).

1.8. Avlanma Yöntemleri

Avlanma yöntemleri, avlanan hayvanın türüne ve avlanma zamanına göre farklılık göstermektedir. Özellikle modern dünyadaki gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkan yeni silahlar avlanma yöntemleri üzerinde etkili olmuştur. Bu doğrultuda avlanma yöntemleri kullanılan silah ve araçlara göre "geleneksel avlanma yöntemleri" ve "modern avlanma yöntemleri" olarak iki başlıkta tasnif edilebilir. Geleneksel avlanma yöntemleri; yırtıcı kuşlarla avlanma, ok, kılıç, mızrak ve yayla avlanma² ve tuzak kurarak avlanma gibi alt başlıklara ayrılabilir. Modern avlanma yöntemleri ise ateşli silahlar ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan diğer araçların kullanılması sonucu meydana gelen tekniklerdir.

Manisa'da geleneksel avlanma yöntemlerinden ok ve sapanla avlanma az da devam etmektedir. Okla domuz, sapanla da ava yeni başlayanların kuş avladıkları tespit edilmiştir. Günümüzdeki avlanma yöntemlerinin büyük bir kısmı modern avlanma yöntemleri kapsamına girmektedir.

Avcılığın devlet denetiminde yapılmasıyla birlikte avlanma yöntemleri de resmî olarak yasal ve yasadışı şeklinde tasnif edilmiştir. Buna bağlı olarak yasadışı avlanan kişilere suçun niteliğine göre çeşitli cezalar verilmeye başlanmıştır. Biz de yaptığımız araştırmalar neticesinde Manisa'daki avlanma yöntemlerini "yasal avlanma yöntemleri" ve "yasadışı avlanma yöntemleri" olmak üzere iki başlıkta tasnif edip ele alacağız.

a. Yasal Avlanma Yöntemleri

Yasal avlanma, Merkez Av Komisyonu tarafından tespit edilen ve avlanmasına izin verilen ilk grup av hayvanlarının avının açıldığı tarih ile son grup av hayvanlarının avının kapandığı tarih arasındaki süre içerisinde (URL-4) yasadışı olarak nitelendirilen yöntemler dışında yapılan her türlü avdır. Bu av yöntemleri arasında; üstü açık güme yöntemi, yasal bek avı, yürüyüş avı gibi yöntemler sayılabilir.

1. *Üstü Açık/Uçar Güme Yöntemi*: Bir su kenarında doğal malzemelerle ve üstü açık şekilde gizlenerek yapılan avdır. Gündüz

² Geleneksel avlanma yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Baycın, 2014: 164-171; Uzuntaş, 2014: 172-181; Hacıgökmen, 2012: 59-64).

yapılması ve üzerinin açık olması şartıyla serbesttir. Bu yöntemle ördek, keklik, kaz gibi hayvanlar avlanır (KK-2).

2. *Yasal Bek Avı*: Avın geçeceği geçitlerde kamuflajla beklenerek yapılan bir av yöntemidir. Güneş doğarken yapılmaya başlanı yasal, gece yapılanı ise yasadışıdır. Bu yöntemle üveyik, ördek, çulluk, tavşan ve domuz gibi hayvanlar avlanmaktadır (KK-2).

3. *Yürüyüş Avı*: Avlaklarda yürüyerek yapılan en yaygın av çeşididir. Yürüyüş avı, köpekli ya da köpeksiz, bireysel ya da grup hâlinde avlanma şeklinde yapılmaktadır. Köpekli yapılan avlarda; domuz, tavşan, keklik, bıldırcın, çulluk vb., kepeksiz yapılan avlarda ise tahtalı, üveyik, ördek, kaz gibi hayvanlar avlanmaktadır (KK-2).

b. Yasadışı (Usulsüz) Avlanma Yöntemleri

Yasadışı avlanma yöntemleri, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ve Merkez Av Komisyonunca korunan veya avına izin verilen yaban hayvanı türlerini; izin verilen yerler, belirlenen zamanlar ve miktarlar dışında canlı veya ölü ele geçirmek amacıyla zehirleyerek, tuzak ve kapan kurarak veya men edilen diğer usullerle elde etme şekilleridir (URL-4). Bu avlanma yöntemleri silahlı ve silahsız olmak üzere ikiye ayrılabilir. Silahsız avlanma yöntemi tuzak avı; silahlı avlanma yöntemleri ise güme yöntemi, far avı, bek avı ve teyp avıdır.

1. *Tuzak Avı*: Av hayvanının geçeceği yerlere zehirli yemler/ yiyecekler atarak, ip, tel, demir gibi cisimlerle farklı tuzaklar kurup yapılan avlanma yöntemidir. Bu yöntemle domuz, sansar, tilki ve keklik gibi hayvanlar avlanmaktadır.

2. *Güme Yöntemi*: Canlı mükre ya da plastik ördeklerin bir su birikintisinin içine konularak avı çağırma yöntemidir. Suyun üstünde mükre dururken avcı da kapalı ve kamuflajlı bir yerde avı beklemektedir. Av, mükrenin yanına gelmesiyle avcı tarafından avlanmaktadır.

3. *Far Avı*: Tüfekçi/tetikçi ve lambacı olmak üzere en az iki kişiyle geceleri yapılan bir av yöntemidir. Bir lambanın ışığının aydınlatma özelliği en yüksek dereceye getirilir. Bu lambayı bir kişi tutarak arazide gezerler. Avın görülmesiyle birlikte ışık avın gözüne tutulunca av hareketsiz kalarak beklemeye başlar. Bu esnada da tüfekçi olan kişi ateş edip avı avlar. Bu şekilde çoğunla tavşan avlanmaktadır (KK-2).

4. *Yasadışı Bek Avı*: Çoğunlukla gün batımından sonra gece yapılan bir avdır. Avın gece arazide yayıldığı zamanlarda silahın altına ışık takılmak suretiyle avın görülüp vurulmasıdır. Çoğunlukla yabani domuz avında mahsulü zarar gören kişiler tarafından başvuru olan bir yöntemdir (KK-2, 5).

5. *Teyp Avı*: Avın bulunduğu yere, hava karardıktan sonra av hayvanını çekebilecek olan sesi çıkartan teyp adı verilen elektronik bir

cihaz yerleştirilir. Hava kararınca ötmeye başlar ve hava aydınlanınca da durur. Bu sesi duyan hayvan teybin olduğu yere gelince avcı tarafından ya canlı yakalanır ya da vurulur. Avcılar sürekli orada beklediği gibi belirli zaman aralıklarında gelip avın gelip gelmediğini de kontrol eder. Ördek, keklik, bildircin gibi hayvanları avlamak için kullanılmaktadır (KK-2).

Yasadışı avlanma yöntemleriyle avlanan avcılara yakalanmaları hâlinde idari para cezası verilmektedir. Manisa’da 2017 yılında Doğa Koruma ve Millî Parklar Manisa Şube Müdürlüğü tarafından 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu’nu ihlal edip yasadışı yollarla avlanan 280 avcıya toplam 233 bin 792 TL para cezası kesilmiştir. Ceza kesilen 280 avcıdan 30’una sosyal medyada paylaştıkları avlanma fotoğraflarından dolayı cezai işlem uygulanmıştır (URL-1).

1.9. Avcılıkla İlgili İnanç ve Uygulamalar

Avcılıkla ilgili olarak av öncesinde, av esnasında ya da av sonrasında olmak üzere farklı inanç ve uygulamaların değişik toplumlarda geçmişten günümüze kadar uygulandığı bilinmektedir. Örneğin; Altay Türklerinde avcı, ava çıkmadan önce avın verimli ve başarılı geçmesi amacıyla avcı ruhlara yönelik inançları doğrultusunda çeşitli dinî ibadetler yapar ve birtakım geleneksel uygulamaları da yerine getirir. Bu şekilde avcı, avı koruyacak olan ruha bağlılığını göstermiş olur. Buna benzer bir uygulama ise Çukurova sahası avcılarında da vardır. Avın verimli ve başarılı geçmesi için sahada bulunan evliya yatırırlarından yahut avlak bölgesindeki ağaçtan vb. şeytana karşı uğur dilerler. Av esnasında silahı kendisine yar olmazsa, şeytanın ortadan kaldırılması için yanındaki köpek silahın üstünden atlatılır. Köpek olmadığında ise bizzat kendisi atlar. Bu merasim bir nevi “ateş kültü”nden kalma eski bir inançla kötü ruhlardan temizlenmeyi gösterir (Caferoğlu, 1972: 170).

Manisa’da avın verimli ve başarılı geçmesi için ava çıkmadan önce, av sırasında, av sonrasında ve ava gidilen kişilerle ilgili olmak üzere farklı inanç ve uygulamalar vardır. Bu inanç ve uygulamalar aşağıda verilmiştir.

- Uğursuz olduğuna inanılan kişiyle ava gidilmez. Çünkü avın bereketli geçmeyeceğine inanılır (KK-1, 2).

- Ava başlamadan ve tüfeğe fişek sürülürken “Bismillahi Allahuekber” denir. Bu yapılmazsa avın uğursuz geçeceğine inanılır (KK-2).

- Ava başlarken köpek araziye bırakılmadan önce sırtı sıvazlanarak “Bismillahi Allahuekber” denir (KK-2).

- Karaca vuranın ocağının söneceği, eşine ve çocuklarına zarar geleceği inancı vardır. Bu sebepler karaca avlanmamaktadır (KK-2).

- Cuma günleri, bayram günler ve arife günleri av yapılmaz. Bu günlerde yapılan avın uğursuzluk getireceğine inanılır (KK-1, 2).

- Mesir Macunu Festivali'nde düzenlenen atıcılık yarışmasında ilk sırayı alanlara verilen ödül töreninin ardından atıcılık geleneği gereği birinci olan atıcıların şapkaları havaya atılarak atıcılar tarafından vuruldu (URL-2).

- Hanımının, bekâr olanların ise ailesinin rızası olmadan ava gidenin avının iyi geçmeyeceğine inanılır (KK-2).

- Avcıyı uğurlayan evin hanımı eşinin ardından avının kanlı ve bereketli geçmesi için süpürge atar (KK-2).

1.10. Avlanma Esnasında Yaşanan Kazalar

Avlanma esnasında yaşanan kazalar, avcılara, av hayvanlarına ve doğa/hava şartları gibi farklı sebeplere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı kazalar; silahla yaşanan kazalar, hayvan saldırısı sonucu yaşanan kazalar ve diğer kazalar olmak üzere üçe ayrılmıştır.

a. Silahla yaşanan kazalar: Bu tür kazalar iki şekilde yaşanmaktadır. Birincisi avcının tüfeğine fişek sürerken ya da yanında gezdirirken kendi silahının ateş alması sonucunda, ikincisinde ise av esnasında diğer avcının yanlışlıkla silahını ateşlemesi veya ava atarken diğer avcıyı vurması şeklinde yaşanmaktadır. Her iki kaza da yaralanma veya ölümlerle sonuçlanabilmektedir (KK-1, 2).

b. Hayvan saldırısı sonucu yaşanan kazalar: Bu tür kazalar çoğunlukla kaçır avında özellikle de yabani domuz avlanırken yaşanmaktadır. Yaralı domuzun ya da av esnasında sürüden ayrılan hayvan(lar)ın kendisini veya yavrusunu korumak için avcılara saldırması sonucunda yaşanmaktadır. Böyle kazalar yaralanmanın dışında ölümlerle de sonuçlanabilmektedir. Ayrıca avcılarının dışında hayvan saldırısı sonucu avcı köpeklerin de yaralandığı hatta öldüğü olmaktadır (KK-2).

c. Diğer kazalar: Av esnasında hastalanma, dere ve göl gibi su birikintisinde boğulma, kayalık, uçurum ve taşlık gibi arazilerde düşüp yuvarlanma diğer kazalar arasında sayılabilir. Bu kazalar yaralanma ve kimi zaman da ölümlerle sonuçlanabilmektedir. Örneğin; Gölarmara'da kayıkla ava çıkan avcılarının kayıkları ters dönüp suya düşünce üzerlerindeki boy çizmeleri suyla dolduğu için suyun üstüne çıkamayıp boğularak vefat eden avcı olmuştur (KK-2).

1.11. Avcılıkla İlgili Terimler

Avcıların av esnasında ve sonrasında ava bağlı olarak kullandıkları çeşitli terim ve kalıp ifadeler bulunmaktadır. Yapılan alan araştırması sonucunda tespit edilen bu ifadeler aşağıda açıklamalarıyla birlikte alfabetik sırayla verilmiştir:

Av bozmak: Avlanma esnasında avcılarının verdiği mola (KK-2).

Avı kaldırmak: Avcı ya da av köpeğinin avı uçurması ya da harekete geçirmesidir (KK-1).

Çakaralmaz: Av silahının tetiğine basılmasına rağmen patlamaması (KK-2).

Çelgin: Av esnasında vurularak yaralanan kuşa verilen isim (KK-4).

Et vermemek: Bir av hayvanının kolay av olmamasına denir.

Ferma: Av köpeğinin, avı bulup avcı gelinceye kadar onu gizlendiği yerden gözetleyerek hareketsiz şekilde durması (KK-2, 5).

Kedilemek: Av köpeğinin avın kokusunu bulup ona yaklaşırken hareketlerinin yavaşlaması hâlidir. Fermadan önceki durumdur (KK-2).

Köpek yanması: Av köpeğinin tavşanı yatağından kaldırdığı andaki acı acı bağırma şekli (KK-1).

Canlı ya da Maket Mühre: Sesi veya görüntüsünden faydalanarak av ve yaban hayvanlarını çağırma ve yakına getirmede kullanılan canlı ya da maket herhangi bir yabani veya evcil hayvan (KK-2, 5).

Semer bindirmek: Bir avcının ava ateş edip vuramadığı zaman hemen ardından başka bir avcının aynı ava ateş edip vurmasına denir (KK-2).

Soyak yapmak: Av köpeğinin av hayvanının kokusunu almasıyla hareketlerinin değişmeye başlaması (KK-1, 2).

Teyp inmek: Teyp yöntemiyle yapılan avda avın ses çıkartan teybin yanına ya da çevresine inmesi ya da gelmesine dendir (KK-2).

Tıraş çayı: Avda ilk atışı yapan kişinin avını kaçırmaması durumunda o kişiye av bitiminde arkadaşları tarafından çay ismarlattırılmasına denir (KK-2, 4).

Tıraşlamak: Bir avın ateş edilmesine rağmen vurulamamasıdır (KK-2).

Torbacı: Av esnasında vurulan av hayvanlarını taşıyan kişi (KK-2, 5).

Bir liralık tüfek, on liralık köpek: Köpekle yapılan avcılarda özellikle tavşan avında köpeğin kabiliyetinin ne kadar önemli olduğunu belirtmek için söylenen bir sözdür (KK-1, 2, 4, 5).

Bulursan av, bulamazdan cılık: Avlanma sonucunda herhangi bir av bulunabilirse “av”, bulunamazsa “cılık” olarak o av adlandırılmaktadır (KK-2, 3, 4, 5).

Sonuç

Manisa’da avcılık geleneğinin çok eski bir geçmişe sahip olduğu bu çalışma sonucunda anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti zamanında padişah ve şehzadelerin yaşadıkları dönemlerde avcılığın yaygın olduğu ve avcılıkla

ilgili mesleklerin de var olduğu yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir. Cumhuriyet döneminde Manisa'da avcılık faaliyetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasında ise Manisa Halkevi'nin katkısı olmuştur. Manisa Halkevi Spor Şubesi tarafından 1937'de 1 Ağustos günü Av Bayramı olarak ilan edilmiş ve bu kapsamda çeşitli tarihlerde farklı organizasyonlar yapılmıştır. Günümüzde avcılığın sürdürülmesi, av hayvanlarının sayısının arttırılması, yaban hayatın ve doğal dengenin korunması amacıyla Manisa'da resmî kurumlar tarafından avcılık kurslarının açılması, bilinçli avcılarının yetiştirilmesi, yetiştirilen çeşitli av hayvanlarının doğaya salınması gibi birtakım önlemler alınmaktadır. Bu çalışma neticesinde elde edilen diğer veriler şunlardır: Manisa'da avcılık ve atıcılıkla ilgili olarak 2017-2018 av dönemi itibarıyla 68 tane kulüp ve dernek vardır. Bunlar arasından en fazla derneğe/kulübe sahip olan ilçe 13 taneyle Saruhanlı'dır. Manisa'da üçü il merkezinde diğerleri ilçelerde olmak üzere toplam 31 adet avlak vardır. Bu avlakların birisi genel avlak olup diğerleri devlet avlağıdır. Manisa'da en çok avlanan av hayvanları; tavşan, domuz, ördek ve keklik, en az avlanan av hayvanları ise karatavuğu, sığırcık, tilki, sakarmeke, öter ardıç ve suçulluğudur. Bildircin, çulluk, ördek gibi göçmen hayvanların mevsimlere göre sayıları değiştiği için az ya da çok avlandığı konusunda bir çıkarımda bulunulamamaktadır. Manisa'daki avcılarının avlarında kullandıkları av köpekleri meziyetlerine göre; iz sürücü/kovucu köpekler ve fermacı/kuşçu köpekler olmak üzere ikiye kategoriye ayrılmaktadır. Manisa'daki avcılığın “yapılma amaçlarına (korunma amaçlı, eti/postu için, tutku için)” ve “hayvan türlerine (uçar avı, kaçır avı)” göre olmak üzere iki farklı şekilde yapıldığı tespit edilmiştir. Avlanma yöntemlerinden “yasal avlanma yöntemleri” ve “yasadışı avlanma yöntemleri”nin kullanıldığı belirlenmiştir. Avın verimli ve başarılı geçmesi için ava çıkmadan önce, av sırasında, av sonrasında ve ava gidilen kişilerle ilgili olmak üzere farklı inanç ve uygulamalar tespit edilmiş ve bunlar ilgili kısımda aktarılmıştır. Avlanma esnasında yaşanan kazalar; silahla, hayvan saldırısı sonucu ve diğer kazalar olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır. Avcılar arasında avcılığa bağlı olarak kullanılan literatürde olan ya da olmayan birtakım terimler mevcuttur. Bu terimler de açıklamalarıyla birlikte verilerek okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

AND, Metin (1970) “XVI. Yüzyılda Av ve Avcılık”. *Hayat Tarih Mecmuası*, 5/2 (12), Ocak, s. 17-21.

BAĞCI, Ali ve diğerleri (2017). *Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim*, Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.

BAYAT, Fuzuli (2007). *Türk Mitolojik Sistemi-2*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- BAYAT, Fuzuli (2009). "Sosyo-Ekonomik Bağlı Avla Bozkır Sürek Avlarının Bazı Müşterek ve Farkları". *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Türk Kültüründe "Av"*, 1/1, s. 1-11.
- BAYBURT, Berrin - DUMAN, Doğan (2017). "28 Şubat Post-modern Darbesi'nin İslami Dernek ve Vakıflara Etkileri". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 64, s. 413-430.
- BAYCIN, Ali (2014). "Yırtıcı Kuşlarla Avlanma". *Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim*, s. 164-171, Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- BELGE-1: Talebimiz doğrultusunda tarafımıza gönderilen T.C. Orman ve Şu İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü-Manisa Müdürlüğü'nün "60014808-622.03-11945" sayılı ve 12.01.2018 tarihli dilekçe.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1972). "Türklerde Av Kültü ve Müessesesi". *VII. Türk Tarih Kongresi (25-29 Eylül 1970)-Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. 1, s. 167-175, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÇETİN, Osman (2013). *64 No'lu Manisa Şer'iyeye Sicili*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÇORUHLU, Yaşar (1997). "Türk Sanatında Av Sembolizmi". *Arkeoloji ve Sanat*, 76, s. 13-25.
- EKE, Metin (2009). "Türk Halk Müziğinde Av Konusunu İçeren Türküler", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Türk Kültüründe "Av"*, 1/1, ss. 479-491.
- ERDEM, Sargon (1991), "Av", *DİA*, C. 4, s. 100-101, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- GÜNEŞ, Günver - GÜNEŞ, Müslime (2007). "Cumhuriyet Döneminde Manisa'nın Sosyo-Kültürel Yaşamında Halkevi'nin Yeri ve Önemi". *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları*, VI/15, Güz, s. 55-72.
- HACIGÖKMEN, Mehmet Ali (2012). *Türkiye Selçuklularında Avcılık*. Konya: Kömen Yayınları.
- Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*. Ankara, 1935.
- KÖKSAL, Behiye (2009). "Halk Türkülerinde Avla İlgili Semboller". *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Türk Kültüründe "Av"*, 1/1, s. 464-478.
- ÖZAYDIN, Abdülkerim (1991). "Av". *DİA*, C. 4, s. 101-104, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZCAN, Abdülkadir (1994). "Doğancı", *DİA*, C. 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s. 487-489.
- PAKALIN, M. Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- SÜMER, Faruk (1953). "Türklerde Avcılık". *Resimli Tarih Mecmuası*, 4/12, Haziran, s. 2404-2406.

TÜRKMEN, Mustafa Nuri (2013). *Osmanlı'da Av Kültürü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

USLU, Mustafa (2009). "Halk Türkülerimizde Av". *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Türk Kültüründe "Av"*, 1/1, s. 492-505.

UZUNTAŞ, Rıdvan (2014). "Ok ve Yay ile Avlanma". *Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim*, s. 172-181, Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.

YALINKILIÇ, Kemal ve diğerleri (2009). "Sürdürülebilir Avcılık ve Uygulamalar". *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Türk Kültüründe "Av"*, 1/1, s. 366-191.

YILMAZ, Caner (2005). *H. 1060-1061/M. 1650-1651 Tarihli 100 Nolu Manisa Şer'iyye Sicili*, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: <https://www.haberler.com/manisa-da-280-kisiye-yasak-av-cezasi-10515762-haberi/> (Erişim: 05.02.2018).

URL-2: http://www.manisa.bel.tr/Haberler/11812_mesir-kupasi-nefes-kesti.aspx (Erişim: 27.02.2018).

URL-3: <http://www.akhisarhaber.com/558-caglak-festivali-trap-atislari-sona-erdi-32211h.htm> (Erişim: 27.02.2018).

URL-4: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110618-13.htm> (Erişim: 21.03.2019).

URL-5: <http://www.manisadasondakika.com/2016/04/24/manisada-avcilar-12-den-vurdu%E2%80%8F/> (Erişim: 19.04.2018).

Sözlü Kaynaklar

KK-1: Ekrem German, 1953, İlkokul, Esnaf/Emekli, Elli senedir av yapıyor, Yunusemre/Manisa, (Görüşme: 20.03.2019).

KK-2: Murat Baysal, 1975, Lise, Memur, Otuz yedi yıldır av yapıyor, Yunusemre/Manisa, (Görüşme: 02.04.2018, 12.11.2018, 20.03.2019).

KK-3: Adem Sağdıç, 1987, Lise, İşçi, On yedi yıldır av yapıyor, Yunusemre/Manisa, (Görüşme: 17.04.2019)

KK-4: Tanju Kahraman, 1986, Doktora, Öğretim Üyesi, On senedir av yapıyor, Yunusemre/Manisa, (Görüşme: 02.04.2018, 12.11.2018).

KK-5: Hasan Çağlın, 1971, Lise, Otomobil elektrikçisi, Yirmi altı senedir av yapıyor, Şehzadeler/Manisa, (Görüşme: 12.03.2019).